

Consumentenbond voor leerlingen en ouders

In Amsterdam bestaat er een soort consumentenbond voor leerlingen en hun ouders. De Onderwijs Consumenten Organisatie OCO wordt betaald door de Gemeente Amsterdam.¹ De OCO heeft onder meer tot taak onafhankelijke voorlichting te bieden opdat leerlingen een school kunnen kiezen die bij hen past. Maar zij fungeert ook als rechtswinkel. Je kunt er een brochure kopen over je rechten en plichten.² En je krijgt persoonlijk advies als je het gevoel hebt dat er met je gesold wordt. Onlangs publiceerde de OCO een boekje met twintig casussen uit haar adviespraktijk.³

*Zoals de casus van die eindexamenleerling. De school had een nieuwe regel ingesteld: door te spijbelen verspelen leerlingen hun recht op herkansing voor het schoolexamen. Let wel, ongeoorloofd lesverzuim in het **onderwijsprogramma** kon dus tot blokkering van herkansingen in het **examenprogramma** leiden.⁴ Volgens de OCO gaat de school daarmee over de schreef. De school heeft van de Staat de bevoegdheid gekregen schoolexamens af te nemen, die een aanvulling vormen op het Centraal Schriftelijk Eindexamen. Zij maakt misbruik van die bevoegdheid indien zij leerlingen examenrechten ontnemt om hen te straffen voor onreglementair **onderwijsgedrag**. Slechts ongeoorloofd verzuim van examensessies (dus: onreglementair **examengedrag**) kan tot beperking van examenrechten leiden. De school heeft haar sanctiebeleid inmiddels teruggedraaid.*

Alleen al door haar bemoeienis met deze éne casus heeft de OCO, wat mij betreft, haar bestaansrecht ruimschoots bewezen. Kenmerkend voor de verhoudingen binnen een school is dat er grote machtsverschillen tussen schoolleiding en leerlingen bestaan. Het is dan van het grootste belang dat leerlingen en hun ouders toegang hebben tot een laagdrempelige, actieve rechtswinkel waar ze terecht kunnen met vragen over de rechtmatigheid van de machtsuitoefening. Dus waar ze antwoord kunnen krijgen op de vraag: kan dat zomaar?!

In principe kunnen ouders en leerlingen in zo'n geval ook beroep doen op een advocaat. Maar dat kost veel geld. Bovendien gaat het vaak om vragen die specialistische know-how vereisen. Vele juristen komen niet verder dan het antwoord: als de school zich op schoolregels en beleidslijnen kan beroepen die voor alle leerlingen gelden, dan valt er niet veel tegen te doen. Ze komen niet aan de vervolgvraag toe of die regels en beleidslijnen eigenlijk wel rechtmatig zijn.

Het belang van een laagdrempelige, actieve rechtswinkel schuilt ook in het vereiste tempo. Onze eindexamenleerling is niet gebaat met een langdurige procedure bij een klachtencommissie of ombudsman. Hij (zij) wenst het recht op herkansing immers *op korte termijn* te verzilveren.

De Amsterdamse OCO bestaat nu ruim drie jaar. Zij is dus totstandgekomen tijdens de ambtsperiode van burgemeester Job Cohen. Ik denk dat hij heeft bijgedragen aan een gemeentelijke bestuurscultuur waarin de OCO zijn plaats kon vinden. In de TV-speech waarin hij onlangs zijn PvdA-kandidatuur voor een positie in de landspolitiek aankondigde, wierp Cohen zich op als hoeder van een *fatsoenlijke samenleving*.⁵ Dat is de Nederlandse vertaling van wat Avishai Margalit een *decent society* noemt. Niet zozeer een samenleving die pal staat voor de Normen en Waarden van Burgerfatsoen, evenmin een utopische samenleving die Gerechtigheid in het vaandel voert, maar een samenleving die de uitgangspunten van de *Democratische Rechtsstaat* hoog houdt en waarin mensen niet door of namens de staat in hun waardigheid aangetast of buitengesloten worden.

Ook in zijn proefschrift *Studierechten in het wetenschappelijk onderwijs* (1981) stelde Cohen de uitgangspunten van de rechtsstaat centraal. Zijn boek ging met name over de plichten die verbonden zijn aan de bevoegdheid om examens af te nemen. Of algemener: hij trachtte de vraag te beantwoorden welke plichten een onderwijsinstelling moet naleven uit hoofde van haar positie in de rechtsstaat.

Binnen een rechtsstaat moeten adequate *checks and balances* worden gecreëerd om het handelen van de machthebbers te beteugelen. De machtsuitoefening van schoolbesturen en -directies moet niet alleen gecontroleerd worden door medezeggenschapsorganen en klachtenprocedures, maar ook door onafhankelijke, laagdrempelige belangenorganisaties en rechtswinkels.⁶ Hun taak is met specialistische know-how waar nodig tegenspel tegen de onderwijsinstellingen te bieden en leerlingen (en ouders) te adviseren hoe ze hun recht kunnen halen en voor hun belangen kunnen opkomen.

Wes Holleman
weblog onderwijs 31-3-2010
<http://www.onderwijsethiek.nl>

>>> eindnoten >>>

¹ <http://www.onderwijsconsument.nl/ouders/>

² <http://www.onderwijsconsument.nl/ouders/webshop.index.php?wspid=25&wsp=12>

³ <http://www.onderwijsconsument.nl/ouders/webshop.index.php?wspid=29&wsp=12>

⁴ In een eerder blogbericht (<http://www.onderwijsethiek.nl/?p=513>) beschreef ik de tegenwoordige examenreglementen van de Universiteit Utrecht, waarin een soortgelijke regel is opgenomen: studenten mogen niet aan een snelle herkansing deelnemen als ze zich onvoldoende hebben ingespannen om de cursus te volgen. Wie niet aan dat criterium voldoet moet volgend jaar de hele cursus overdoen.

⁵ <http://www.rnw.nl/nederlands/article/job-cohen-gaat-voor-een-fatsoenlijke-samenleving>

⁶ Het probleem met medezeggenschapsorganen is dat ze niet over voldoende juridische know-how beschikken. Bovendien is de oudergeleding vaak geneigd de kant van de schoolleiding te kiezen, in hun gezamenlijke streven de lieve jeugd enige discipline bij te brengen, – totdat individuele ouders gewaar worden dat hun kinderen door de vigerende schoolregels in hun elementaire belangen worden aangetast.